

FORSAND MURMØRTEL SUPER M/FARGE M5

Sikkerhetsdatablad (SDS) iht. EUROPAPARLAMENTS – OG RÅDSFORORDNING (EF) nr. 1907/2006 om registrering, vurdering og godkjenning av samt begrensninger for kjemikalier (REACH), Annex II-EU

Utgitt dato: 30.08.2009

Revidert dato: 01.03.2017

AVSNITT 1: IDENTIFIKASJON AV STOFFET/STOFFBLANDINGEN OG AV SELSKAPET/FORETAKET**1.1 Produktidentifikator**

Kjemikaliets navn: Forsand Murmørtel Super m/farge M5

Varenr:

Nobb nr:

1.2 Identifisere relevante bruksområder for stoffet eller stoffblandingen og bruk som det advares mot

Produktgruppe: Tørrmørtel

Bruksområde: Mur og pussmørtel

1.3 Opplysninger om leverandøren av sikkerhetsdatabladet

Firmanavn: Forsand Sandkompani AS

Adresse: Fossanvegen 402

Post nr: 4110

Poststed: Forsand

Telefon: 51 70 06 70

E- post: lenel@sandkompaniet.no

Web side: <http://www.sandkompaniet.no>

Org.nr: 917 589 917 MVA

1.4 Nødtelefonnummer

Nødtelefon: GIFTINFORMASJONSSENTRALEN 22 59 13 00

AVSNITT 2: FAREIDENTIFIKASJON**2.1 Klassifisering av stoffet eller stoffblandingen**

Klassifisering iht. til CLP nr 1272/2008: H315 - Skin Irrit 2, H317 - Skin Sens 1, H318 - Eye Dam 1, H335 - STOT SE3

Se avsnitt 16.

Produktet inneholder sement som blandet med vann kan være etsende på hud og øyne. Sementen er kromreduert.

2.2 Merkingselementer

Varselord: Fare

Faresetninger:

H315 Irriterer huden.

H317 Kan utløse en allergisk hudreaksjon.

H318 Gir alvorlig øyeskade.

H335 Kan forårsake irritasjon i luftveiene.

FORSAND MURMØRTEL SUPER M/FARGE M5

Sikkerhetssetninger:

P102 Oppbevares utilgjengelig for barn.

P280 Benytt vernehansker/ verneklær/ vernebriller / ansiktsskjerm.

P302 + P352 VED HUDKONTAKT – vask med mye såpe og vann.

P333 + P313 Ved hudirritasjon eller utslett, søk legehjelp.

P305 + P351 + P338 VED KONTAKT MED ØYNE: Skyll forsiktig med vann i flere minutter. Fjern eventuelle kontaktlinser dersom dette enkelt lar seg gjøre. Forsett skyllingen.

P301 + P310 VED SVELGING: Kontakt umiddelbart GIFTINFORMASJONEN eller lege.

2.3 Andre farer

Produktet inneholder ingen PBT eller vPvB stoffer.

Helseeffekt: Støv eller sprut i øye kan gi varige øyeskader. Støv kan irritere luftveier og svelg og forårsake hoste.

Miljøeffekt: Søl og forurensning bør unngås. Produktet herder i kontakt med vann, og blir til en fast masse som ikke er biologisk nedbrytbar. Produktet er ikke klassifisert som miljøskadelig.

AVSNITT 3: SAMMENSETNING/OPPLYSNINGER OM BETANDELER**3.2 Stoffblandinger**

Bestanddel	Identifikasjon	Innhold	Klassifisering
Natursand		70-90 %	IK
Portlandsement	65997-15-1	10-30 %	H315 – Skin Irrit 2, H317 – Skin Sens 1, H318 – Eye Dam 1, H335 – STOS SE3

Se avsnitt 16 for forklaring av faresetninger (H).

AVSNITT 4: FØRSTEHJELPSTILTAK**4.1 Beskrivelse av førstehjelpstiltak**

Generelt: Nødtelefon, se seksjon 1.4

Innånding: Frisk luft, ro og varme. Hvis symptomene vedvarer kontakt lege.

Hudkontakt: Fjern tilsølt tøy. Børst bort løse partikler fra huden. Skyll huden grundig med vann. Hvis symptomer oppstår kontakt lege.

Øyekontakt: Skyll straks øyet med mye vann. Fjern evt. kontaktlinser og åpne øye godt opp, forsett skyllingen i 30 min.

Ved lengre tids skylling bruk lunket vann for å unngå skade på øye. Fortsett å skylle i 30 minutter. Transport til lege, forsett skyllingen under transporten.

Svelging: Skyll munnen grundig og gi rikelige mengder melk eller vann. Fremkall ikke brekninger. Kontakt lege umiddelbart. Dersom personen er bevisstløs, gi den aldri drikke.

4.2 De viktigste symptomene og virkningene, både akutte og forsinkede

Kjemikalie irriterer huden og kan forårsake kløe, svie, rødhet. Kan gi allergi ved hudkontakt. Allergiske hudreaksjoner, symptomer kan være rødhet, hevelse, blemmer og kløe. Kjemikalie irriterer luftveiene og kan forårsake kløe, svie og hoste. Fare for alvorlig øyeskade. Fremkaller store smerter og alvorlige øyeskader.

4.3 Angivelse av om umiddelbar legehjelp og spesialbehandling er nødvendig

Symptomatisk behandling

FORSAND MURMØRTEL SUPER M/FARGE M5**AVSNITT 5: BRANNSLOKKINGSTILTAK****5.1 Slokkingsmidler**

Egnede slokkemidler: Velge i forhold til omgivende brann

Uegnede slokkemidler: Ikke bruk samlet vannstråle.

5.2 Særlige farer knyttet til stoffet eller stoffblandingen

Kjemikalie er ikke klassifisert som brannfarlig.

5.3 Råd til brannmannskaper

Personlig verneutstyr – Bruk trykkluftmaske når kjemikalie er involvert i brann. Ved rømming brukes godkjent rømmingsmaske. Se avsnitt 8.

AVSNITT 6: TILTAK VED UTILSIKTET UTSLIPP**6.1 Personlige forsiktighetsregler, personlig verneutstyr og nødrutiner**

Sikkerhetstiltak for å beskytte personell – benytt personlig verneutstyr som angitt i avsnitt 8.

6.2 Forsiktighetsregler med hensyn til miljø

Sikkerhetstiltak for beskyttelse av ytre miljø – Forhindre utslipp til kloakk, vassdrag eller grunn.

6.3 Metoder og materialer for oppsamling og rensing

Tørt materiale feies eller bruk egnet støvsugerutstyr når dette er mulig. Unngå støvdannelse.

6.4 Henvisning til andre avsnitt

Se avsnitt 8 og 13.

AVSNITT 7: HÅNTERING OG LAGRING**7.1 Forsiktighetsregler for sikker håndtering**

Bruk angitt verneutstyr, se avsnitt 8. Bruk mekanisk ventilasjon ved støvdannende håndtering. Bruk arbeidsmetoder som minimerer støvdannelse. Unngå innånding av støv og kontakt med hud og øyne. Sørg for tilstrekkelig ventilasjon.

Det må ikke spises, drikkes eller røykes under arbeidet. Vask hendene etter hvert skift og før spising, røyking eller bruk av toalett. Vask tilsølte klær.

7.2 Vilkår for sikker lagring, herunder eventuelle uforenligheter

Lagres tørt og i tette sekker klare fra bakken..

Ved tilsetning av vann vil blandingen virke etsende på hud og øyne. Unngå fukt.

Oppbevares adskilt fra næringsmidler.

Lagerstabilitet – se emballasjen for lagringstid.

7.3 Særlige sluttanvendelser

Se seksjon 1.2.

FORSAND MURMØRTEL SUPER M/FARGE M5**AVSNITT 8: EKSPONERINGSKONTROLL/PERSONBESKYTTELSE****8.1 Kontrollparametere**

Tiltaks- og grenseverdier

Komponentnavn	Identifikasjon	Verdi	Norm år
Portlandsement	Cas-nr: 65997-15-1 EC-nr: 266-043-4	8 t: 5 mg/m ³ Respirabelt støv 8 t: 10 mg/m ³ Totalt støv	2014
Natursand		8 t: 0,3 mg/m ³ Totaltstøv 8 t: 0,1 mg/m ³ Respirabelt støv	2014
Sjenerende støv, totalstøv		8 t: 10 mg/m ³	2014
Sjenerende støv, respirabelt støv		8 t: 5 mg/m ³	2014

Ved høyere støvkonsentrasjoner i arbeidsatmosfæren må man enten bedre ventilasjonsforholdene, eller bruke egnet verneutstyr.

8.2 Eksponeringskontroll

Sørg for tilstrekkelig generell og lokal avtrekksventilasjon. Personlig verneutstyr skal være CE-merket og bør vurderes i samarbeid med leverandør av slik utstyr. Det anbefalte verneutstyret og de angitte standardene er veiledende. Standarder skal være av nyeste versjon. Risikovurdering av den aktuelle arbeidsplassen/operasjonen (faktisk risiko) kan medføre andre vernetiltak.

Åndedrettsvern: Bruk egnet åndedrettsvern med partikkelfilter, type P2. I trange eller dårlig ventilerte rom må trykkluft- eller friskluftsmaske brukes. NS-EN 149, NS-EN 140.

Håndvern: Bruk vernehansker av: Neoprengummi, nitrilgummi, naturgummi (latex), vitongummi (fluorgummi) NS-EN 374.

Øye/Ansikt: Bruk vernebriller ved risiko for støvdannelse. NS-EN 166

Hudvern: Benytt hensiktsmessige verneklær for beskyttelse mot hudkontakt. NS-EN 340

Passende miljømessig eksponeringskontroll: Forhindre utslipp til kloakk, vassdrag eller grunn. Miljøeksponeringskontroll er relevant for vannmiljø da utslipp av sement i ulike livsløpstadier (produksjon og bruk) hovedsakelig gjelder grunn og avløpsvann. Akvatisk effekt og risikovurdering dekker effekt på organismer/økosystemer som følge av mulig pH-endringer knyttet til hydroxide utslipp. Evt. effekter som kan oppstå under produksjon og bruk forventes å finne sted på loka skala. PH i avløpsvann og overflatevann bør ikke overstige ni.

Annen info: Nøddusj og muligheter for øyeskylling skal finnes på arbeidsplassen.

FORSAND MURMØRTEL SUPER M/FARGE M5**AVSNITT 9: FYSISKE OG KJEMISKE EGENSKAPER****9.1 Opplysninger om grunnleggende fysiske og kjemiske egenskaper**

Tilstandsform: Pulver

Farge: Grå

Lukt: Luktfri

pH: Verdi 12-13

Smelte/Frysepunkt: Verdi >1250°C

Startkokepunkt og kokeområde: Ikke relevant siden ved normale atmosfæriske betingelser er smeltepunkt > 1250 °C

Flammepunkt: Ikke relevant

Fordampningshastighet: Ikke relevant

Antennelighet(fast stoff, gass): Ikke relevant

Øvre/nedre antennelighets eller eksplosjonsgrense: Ikke relevant

Damptrykk: Ikke relevant

Damptetthet: Ikke relevant

Relativ tetthet: Verdi: 1600 kg/m³

Løselighet(er): Herder i vann

Fordelingskoeffisient; N-oktanol/vann: Ikke relevant

Selvantenningsstemperatur: Ikke relevant

Nedbrytningstemperatur: Ikke relevant

Viskositet: Ikke relevant

Eksplosjonsegenskaper: Ikke relevant

Oksidasjonsegenskaper: Ikke relevant

9.2 Andre opplysninger

Partikkelstørrelse: Verdi 0-3 mm.

AVSNITT 10: STABILITET OG REAKTIVITET**10.1 Reaktivitet**

Når stoffet blandes med vann, vil det stivne til en stabil masse som ikke er reaktiv under normale betingelser.

10.2 Kjemisk stabilitet

Stabilt ved angitte lagringsbetingelser og lagringstid.

10.3 Mulighet for farlige reaksjoner

Forårsaker ikke farlige reaksjoner.

10.4 Forhold som skal unngås

Fuktige forhold kan føre til klumpdannelse og redusere produktkvaliteten

10.5 Uforenelige materialer

Sterke syrer

10.6 Farlige nedbrytningsprodukter

Mørtelen vil ikke brytes ned til noen farlige produkter

FORSAND MURMØRTEL SUPER M/FARGE M5**AVSNITT 11: OPPLYSNINGER OM HELSEMESSIGE VIRKNINGER****11.1 Opplysninger om toksikologiske virkninger**

Akutt giftighet: Irriterer luftveiene.

Hudetsing/hudirritasjon: Irriterer huden.

Alvorlig øyeskade/øyeirritasjon: Fare for alvorlig øyeskade.

Sensibiliserende ved innånding eller hudkontakt: Ved svelging av store mengder sement kan det oppstå irritasjon av fordøyelsessystemet.

Skader på arvestoffer i kjønnceller: Ingen indikasjon.

Kreftfremkallende egenskaper: Ikke kjent.

Reproduksjonstoksitet: Basert på tilgjengelig data, er kriteriene for klassifisering ikke oppfylt.

STOT – enkelteksponering: Hyppig innånding av støv over lengre tid øker faren for å utvikle lungesykdommer.

STOT – gjentatt eksponering: Gjentatt eller langvarig eksponering kan gi hudirritasjon og irritasjon ved innånding.

Aspirasjonsfare: Ikke relevant.

Generelt: Sementen i mørtelen er tilsatt jernsulfat som reduserer 6-verdig krom til 3-verdig. Risikoen for kromallergi er med dette vesentlig redusert. Reduksjonseffekten i ren sement er minst 6 måneder og i mørtel(pga. blanding med sand) minst 12 måneder dersom produktet lagres tørt og i lukket emballasje. Ved kontakt med vann dannes kalsiumhydroksid som er etsende.

Innånding: Irriterer luftveiene.

Hudkontakt: Irriterer huden

Øyekontakt: Alvorlig øyeirritasjon, sprut i øyne kan gi varig etseskader.

Svelging: Svelging av produktet kan gi irritasjon og ubehag.

AVSNITT 12: ØKOLOGISKE OPPLYSNINGER**12.1 Giftighet**

Kjemikalie er ikke klassifisert som miljøskadelig. Store mengder av produktet kan påvirke pH i vannmiljøet med risiko for skadevirkninger for vannorganismer.

12.2 Persistens og nedbrytbarhet

Kjemikalie består hovedsakelig av uorganiske forbindelser som ikke er biologisk nedbrytbare.

12.3 Bioakkumuleringsevne

Det forventes ingen skadelig langtidseffekter på vannorganismer.

12.4 Mobilitet i jord

Delvis løselig i vann. Produktet herder til en fast immobil masse.

12.5 Resultater av PBT-og vPvB-vurdering

Ikke PBT. Ikke vPvB

12.6 Andre skadevirkninger

Må ikke tømmers i kloakk, vassdrag eller grunn.

FORSAND MURMØRTEL SUPER M/FARGE M5**AVSNITT 13: DISPONERING****13.1 Afallsbehandlingsmetoder**

Tørt materiale feies eller støvsuges opp. Unngå støvdannelse.

Herdet materiale er ikke klassifisert som farlig avfall.

Skikkelig tømt emballasje, er ikke klassifisert som farlig avfall.

Unngå utslipp i kloakkvannsystemet. Kast herdet produkt som betongavfall. På grunn av inertisering, er betongavfall ikke farlig avfall.

Avfallskode EAL: 101314 betongavfall og betongslam, 170101 betong

EAL Emballasje: 150101 avfall og papp emballasje

AVSNITT 14: TRANSPORTOPPLYSNINGER**14.1 FN- nummer**

Ikke farlig i forbindelse med transport under UN, IMO, ADR/RID og IATA/ICAO regler.

14.2 FN-forsendelsesnavn

Ikke relevant

14.3 Transportfareklasser

Ikke relevant

14.4 Emballasjegrupper

Ikke relevant

14.5 Miljøfare

Ikke relevant

14.6 Særlige forsiktighetsregler ved bruk

Ikke relevant

14.7 Bulktransport iht. vedlegg II i MARPOL 73/78 og IBC-regelverket

Ikke relevant

AVSNITT 15: OPPLYSNINGER OM LOVER OG FORSKRIFTER**15.1 Særlige bestemmelser/særskilt lovgivning om sikkerhet, helse og miljø for stoffet eller stoffblandingen**

EUs forordning nr.1907/2006 (REACH) avdeling IV, art.31 og vedlegg II.

EUs forordning om klassifisering, merking og emballering av stoffer eller stoffblandinger (CLP) nr.1272/2008 med senere endringer.

Vedlegg XIV – Liste over stoffer som krever autorisasjon med senere endringer.

Vedlegg XVII – Restriksjoner på produksjon, markedsføring og bruk av bestemte farlig stoffer.

Administrative normer, veiledning nr. 361 med endringer.

Kommisjonsforordning (EU) nr. 413/2010 med endringer.

ADR/RID 2015 forskrift nr. 384 av 1.april 2009.

Forskrift 2004 nr.922 om begrensning i bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier og andre produkter (Produktforskriften med endringer).

FORSAND MURMØRTEL SUPER M/FARGE M5

REACH informasjon: Alle ingredienser i dette produktet er allerede registrert eller tatt opp av oppstrøms leverandør eller ekskludert fra regulering og eller unntatt registrering.

Deklarasjonsnummer: 303055

15.2 Vurdering av kjemikaliesikkerhet

Vurdering av kjemikaliesikkerhet er ikke gjennomført av stoffet eller stoffblandingen

AVSNITT 16: ANDRE OPPLYSNINGER

Klassifisering i henhold til CLP   Skin Irrit. 2, H315
Skin Sens 1; H317
Eye Dam 1, H318
STOT SE3, H335

H - setninger   H315 Irriterer huden
H317 Kan utløse en allergisk hudreaksjon
H318 Gir alvorlig øyeskade
H335 Kan forårsake irritasjon i luftveiene.

P-Setninger   P102 Oppbevares utilgjengelig for barn
P261 Unngå innånding av støv
P305+351+338 Får man stoffet i øynene; skyll straks forsiktig i flere minutter med vann, fjern eventuelle kontaktlinser dersom dette enkelt lar seg gjøre. Fortsett skyllingen.
P302+352 Får man stoffet på huden, vask straks med store mengder vann og såpe.
P280 Benytt verneklær, vernehansker og vernebriller/ansiktsskjerm.
P301+310 Ved svelging, kontakt et GIFTINFORMASJONSSENTER eller lege.

Leverandørens anmerkninger Opplysningene i dette databladet er utarbeidet på grunnlag av opplysninger fra underleverandører og er i henhold til opplysninger i vår besittelse på den sist angitte dato for revisjon. De opplysninger som er gitt er ment å være retningsgivende for sikker håndtering, bearbeiding, lagring og transport. Det forutsettes at produktet benyttes i henhold til beskrivelse på emballasjen eller annen teknisk beskrivelse utarbeidet av Mørtelverket Forsand. Enhver annen bruk av produktet, eventuelt i kombinasjon med andre produkter eller prosesser skjer på brukerens eget ansvar.

Revidert versjon: 5
Revidert: 01.03.2017